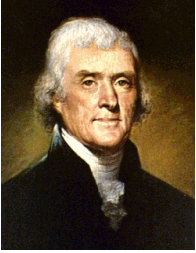

A moeda e a Constitución.

«Penso que as institucións bancarias son máis perigosas para as nosas liberdades que exércitos enteiros dispostos para o combate. Se o pobo americano permite un día que os bancos privados controlen a súa moeda, os bancos e todas as institucións que florecerán ao redor deles privarán á xente de toda posesión; primeiro por medio da inflación, e logo pola recesión, ata o día no que os seus fillos espertarán sen casa e sen teito, sobre a terra que os seus pais conquistaron».

Thomas Jefferson, 1802.

Esta frase premonitoria atribuída ao que foi o terceiro presidente dos Estados Unidos de Norteamérica reflicte o perigo que pode supor para un estado, ou unha comunidade de estados, que a capacidade pública de inventar e desinventar diñeiro sexa privatizada.

Tradicionalmente, en moitos estados, eran os seus respectivos bancos centrais os encargados de imprimir diñeiro público. Diñeiro de moedas e billetes que circulan anonimamente de man en man, xeralmente sen deixar rastro, e que permite adquirir tanto mercadorías lícitas como ilícitas.

Con todo, desde hai un tempo, moitos estados e algunhas comunidades de estados delegaron a súa capacidade de inventar diñeiro público en entidades financeiras privadas, as cales inventan o diñeiro, prestándoo aos gobernos, xa sexa directamente ou mediante outras entidades financeiras. Os casos máis ilustrativos desta situación son os Estados Unidos de Norteamérica, coa súa Reserva Federal, e a zona Euro.

Existe o compromiso de que este diñeiro prestado debe ser devolto cun interese ao cabo dun tempo, tanto a capital base como os intereses.

Exemplo da película *Concursante*.

O interese do préstamo constitúe unha falla do sistema que fai que, a longo prazo, se xeren inevitablemente debedores en quebra.

Para entender facilmente o problema que representa un préstamo a devolver con interese é ilustrativo o breve vídeo de 6 minutos 51 segundos, fragmento dunha película titulada [*Concursante*](#).

Neste vídeo, un home explica a outro, ao redor dun taboleiro de xadrez, como un banqueiro, ficha negra, presta as únicas 100 moedas que hai a dez persoas, 10 fichas brancas, a razón de 10 moedas por persoa. Cada ficha branca ofrece os seus bens como garantía do préstamo.

Ao cabo dun ano, o banqueiro, ficha negra, reclama a cada unha das fichas brancas a capital base, 10 moedas, máis os intereses, unha moeda. Once moedas de cada ficha branca. En total: 110 moedas.

O problema é que a ficha negra reclama 110 moedas e só hai 100. Pero a ficha negra di que non hai ningún problema. O banqueiro, para facilitar as cousas, pide ese ano unha soa moeda a cada ficha

branca.

Pasados 10 anos, cada unha das fichas brancas devolveron ao banqueiro, ficha negra, as súas 10 moedas que tiñan, a razón dunha moeda por ano. Pero cada unha destas fichas brancas aínda debe 11 moedas, se descartamos que os intereses sexan acumulativos.

Ao final, as 10 fichas brancas convértense en debedores en quebra, e os bens que ofreceron en garantía pasan a ser propiedade do banqueiro e todo, a cambio de nada.

Os estados e a débeda con interese.

As empresas son entidades con ánimo de lucro que, no mellor dos casos, xeran beneficios que lles permiten devolver as súas débedas contraídas coas entidades financeiras.

Pero hai que saber que os estados non son empresas con ánimo de lucro que xeran beneficios, senón que utilizan este diñeiro para adquirir recursos, construír infraestruturas e ofrecer servizos públicos. Polo que, non só non poderán devolver os intereses do diñeiro prestado, senón que tampouco poderán devolver o capital base.

Isto explica porque nos estados, onde a capacidade de inventar diñeiro público está privatizada, aumenta o seu endebedamento ano tras ano. Tarde ou cedo, os prestamistas esixirán o pago da débeda acumulada, e o estado en cuestión terá que aumentar os impostos, aplicar recortes aos orzamentos, e venderse e facer privatizar as súas infraestruturas, sanidade, educación, servizos e pensións públicas.

A desunión fiscal e da débeda en Europa.

Joan Casals, quen foi presidente da *PIMEC (Pequena e Mediana Empresa de Cataluña)*, publicou un artigo titulado [*A desunión fiscal europea*](#), no diario catalán *Avui*, o 16 de xullo de 1997. Neste artigo, avisaba do perigo dunha unión monetaria en Europa sen unha unión fiscal. Unha unión fiscal leva a unha compensación económica dos estados máis produtivos cara aos que o son menos, tal como acontece nos mesmos EEUU. Ao non existir, estados menos produtivos como Grecia acabaron na quebra económica e aplicando graves recortes orzamentarios, pola acumulación da súa débeda.

Tamén o experto económico e informático [Martin Armstrong](#), consultado polas autoridades europeas sobre a creación do euro, aconsellou que se aplicase unha unión fiscal, ademais dunha unión das débedas públicas dos diferentes estados nunha débeda conxunta europea. Ambas as medidas foron rexeitadas.

O caso do Estado español.

O Estado español dispuxo coa pesseta, da súa propia capacidade de inventar diñeiro público sen xerar débeda ata o ano 1998, cando o xefe de goberno José María Aznar, con Rodrigo Rato e Mariano Rajoy de vicepresidentes, asinaron a cesión desta capacidade, entón en mans do Banco de España, ao Banco Central Europeo dentro da nova moeda común europea.

O 1 de xaneiro de 2002, o Banco Central Europeo permitiu a emisión de euros, baixo a forma de préstamos que recibía, procedentes de entidades financeiras privadas. En teoría, estes euros débense devolver con interese. Na práctica, a devolución destes euros é imposible.

Ao principio, cando se formaliza un préstamo, o debedor ten dispoñibilidade de diñeiro para gastar, parece que no mercado hai diñeiro abundante e a súa economía é próspera. Pero cando se cancelan os prazos do préstamo, e este ten que devolverse con interese, daquela é cando chegan as privacións e a miseria. É o que di a frase inicial atribuída a Thomas Jefferson, e é o que lle pasou á economía española coa expansión inicial das hipotecas inmobiliarias e a crise posterior.

Os sucesivos gobernos españois tiveron que aplicar recortes aos seus orzamentos e obrigar ás administracións autonómicas e municipais a facer o mesmo. O fondo público das pensións viuse diminuído en 200.000 millóns de euros en sucesivas adquisicións de débeda pública estatal. Con estes ingresos, froito da compra de débeda pública, e a compra de débeda pública por parte das entidades financeiras, o goberno estatal consegue equilibrar os seus orzamentos. De momento.

O debate sobre unha nova constitución catalá.

Unha sentenza do Tribunal Constitucional español sobre o proxecto de reforma do Estatuto de Autonomía de Cataluña, elaborado mediante unha intensa participación da sociedade catalá, recortaba a esta comunidade autónoma numerosas competencias e atribucións que se querían asumir novamente neste proxecto de lei, competencias e atribucións que o mesmo tribunal non suprimiu nos proxectos de modificacións de estatutos doutras autonomías españolas.

Isto espertou, en boa parte da sociedade catalá, o desexo de recuperar as liberdades nacionais perdidas séculos atrás, crear un novo estado e, por tanto, elaborar unha nova constitución. Entre os argumentos a favor atópase a necesidade de sanear a economía catalá, que soporta un importante déficit anual crónico nas súas balanzas fiscais co estado español.

Producíronse algunhas iniciativas de debate constitucional, unha delas coordinada polo xuíz Santiago Vidal (<https://www.unanovaconstitucio.cat>). No seu proxecto inicial de articulado, propónse o seguinte artigo relativo á moeda:

Artigo 89. A moeda e o Banco Central de Cataluña.

1. *O euro é a moeda de curso legal en todo o Estado catalán.*
2. *A emisión de moeda e billetes será competencia exclusiva do Banco Central da república, de acordo cos criterios e límites fixados polo Banco Central Europeo.*
3. *A sede permanente do BCC será a cidade de Barcelona.*

Unha vez sabido que o euro é unha moeda xerada mediante unha débeda con interese imposible de pagar, e as dificultades que supón modificar esta característica dentro das institucións europeas. A consecuencia a longo prazo da asunción deste artigo 89, nos seus apartados 1 e 2 nun hipotético novo estado catalán, pode representar a ruína deste e da súa sociedade. As mesmas consecuencias que pode sufrir o Estado español e o conxunto da sociedade española de continuar da mesma maneira.

Neste sentido, é moito mellor que a proposta de constitución dun novo estado non mencione en absoluto o seu sistema monetario, e dea liberdade ás súas institucións públicas e ao pobo para asumir outras solucións máis óptimas, que non impor como oficial un único tipo de moeda baseada na débeda con interese. É o caso do primeiro borrador doutro proxecto de constitución catalá que se está debatendo dentro de Internet (<http://www.constitucio.cat>). Un equipo de xuristas elabora un proxecto de confluencia (<http://www.reiniciacatalunya.cat>) con achegas dos proxectos de constitución existentes, recompilando propostas doutros ámbitos e escoitando diferentes opinións do pobo.

O que é válido para o proxecto de constitución dun hipotético estado catalán, serve tamén para calquera outro proxecto de constitución de calquera outro estado.

Moedas complementarias, sociais e locais.

Jordi Griera, enxeñeiro industrial e cofundador do Instituto de Moeda Social, infórmanos nalgúnhas das súas conferencias, por exemplo *[A moeda, a gran descoñecida](#)*, do 2 de agosto do 2013 en Figueres e *[A moeda social](#)*, de xuño do 2014 en Castellnou do Bages, que nalgúns lugares do mundo existen moedas sociais nominativas que dinamizan a economía local. Por exemplo en Suíza, desde hai 80 anos, existe a moeda complementaria chamada *Wir*, funcionando con éxito para 60.000 empresas deste país, cun volume equivalente a 3 mil millóns de euros, segundo un documental da RAI. Esta moeda social ofrece dispoñibilidade de diñeiro dentro do mercado, sen que o seu fluxo monetario se vaia restrinxindo por sucesivos préstamos a devolver con interese.

Ademais, hai que ter en conta que os grandes bancos adoitan destinar o 98% do diñeiro que invisten os impositores en valores que ofrecen unha alta rendibilidade, como especulación en divisas, petróleo e derivados, armas, etc. Só o 2% é investido no mesmo mercado de onde provén ese diñeiro. Isto fai que o mercado de proximidade sufra un grave desinvestimento. A responsabilidade desta situación non é tanto dos propios bancos, como dos mesmos impositores que esixen estas altas rendibilidades.

Por estas razóns, a economía da produción e o consumo sofre unha gran falta de capital (deflación). Este capital, en cambio, é abundante na economía especulativa (inflación). É o que se chama *stagflación*.

En cambio, o fluxo monetario dunha moeda social mantense integramente e sen perdas no mercado onde se produce. No caso do *Wir*, a súa actividade é anticíclica: aumenta en situacións de depresión e diminúe en situacións de prosperidade, amortecendo os efectos das crises.

Moedas nominativas.

Existiu nas súas orixes un diñeiro nominativo. Segundo o artigo *[O primeiro antecedente da escritura](#)*, da arqueóloga Denise Schmandt-Besserat, publicado na revista «Investigación e ciencia» en agosto do 1978, a economía dos templos-banco das cidades-imperio en Súmer, desde o 8000 ata o 2300 a.C., baseábase en contas correntes de fichas de barro cocido perforadas e atadas con cordeis, albaráns baixo forma de bólas de barro cocido con fichas no seu interior, e contratos de factura-cheque con taboñas de barro cocido. A súa implantación coincidiu cunha época de crecente paz.

As moedas anónimas existen desde hai aproximadamente uns 4300 anos. O seu nacemento coincidiu co inicio dos primeiros imperialismos. Xunto cos billetes, permiten tanto a adquisición de mercadorías lícitas, por exemplo comida ou roupa, como mercadorías ilícitas, por exemplo a reputación dunha persoa. É o principal factor de corrupción da sociedade.

O diñeiro nominativo telemático pode circular máis rapidamente. Pode deixar rastro e, por tanto, proba xurídica de cada intercambio. Esta característica estimula a ética e a responsabilidade. Permite unha economía máis transparente onde cada axente pode coñecer os datos do conxunto do mercado en igualdade de condicións.

A moeda social *Wir* en Suíza, como outras moedas sociais, por exemplo a *Turuta* de Vilanova e a Geltrú en Cataluña, son moedas sociais nominativas, alternativas ás oficiais. Estimulan a economía local, a transparencia nos intercambios e a limitación ao uso de mercadorías e servizos lícitos. Son, por tanto, un freo á corrupción.

É evidente que a Constitución dun estado non debe impedir estas experiencias se se quere evitar o empobrecemento da súa sociedade.

A banca sen interese.

Para corrixir esta falla do sistema que é o interese do préstamo, apareceron dúas iniciativas bancarias pioneiras neste sentido. Unha é a Banca Jak sueca e a outra a [Banca islámica](#). Ambas as propostas de banca ética e sen interese son excelentes exemplos de alternativa viable tanto para a banca privada como para o mesmo sistema.

O Sistema Xeral.

Agustí Chalaux (1911-2006) e Lluís Maria Xirinacs (1932-2007) elaboraron, con outras persoas colaboradoras, o Sistema Xeral. Un modelo político, económico e social onde se propón a existencia dun diñeiro exclusivamente nominativo. Dentro da súa asociación, o Centro de Estudos Joan Bardina, redactaron un primeiro libro titulado Terceira Vía ([en catalán](#)), que se mantivo sen editar durante trinta anos, pero que foi a inspiración doutros publicados antes, como [Un instrumento para construír a paz](#), [Ensaio sobre moeda, mercado e sociedade](#), [Moeda telemática e estratexia de mercado](#) e [Decretos lei para unha constitución do século XXI](#).

Dentro do Sistema Xeral, a capacidade de crear diñeiro público é de titularidade comunitaria, sendo responsable a administración pública, xa sexan os municipios, o estado ou a comunidade de estados con moeda propia.

As virtudes da ética, a transparencia e a responsabilidade son estimuladas por unha moeda nominativa que deixa proba xurídica de cada intercambio e que permite saber, con coñecemento de causa, os datos estatísticos do conxunto do mercado. Os planificadores e estudiosos da economía poden ver como esta disciplina se converte nunha verdadeira ciencia. A fraude fiscal faise moito máis difícil e os impostos poden diminuír, baseándose nunha taxa por cada transacción e nun imposto sobre a terra que facilite unha municipalización non agresiva.

Consecuencia da moeda nominativa é o establecemento dunha renda básica universal. Ao principio, o Sistema Xeral reivindicaba un salario social só para as persoas que non tiñan ningún outro ingreso. Pero estudosos da renda básica fixeron notar que o salario social é unha discriminación positiva que estimula o paro, mentres que unha renda básica universal, máis reducida pero ofrecida a todos e compatible con calquera outro ingreso, estimula o incremento do traballo asalariado, pois todo o mundo se converte en consumidor, os vendedores poden dar saída aos seus produtos e servizos e estes vendedores poden ofrecer máis traballo. A miseria material queda así eliminada.

Combinando as medidas do diñeiro nominativo e a renda básica, a delincuencia por razón de diñeiro, que normalmente enche os cárceres, diminúe drasticamente, pois o diñeiro nominativo dificulta a oportunidade de delinquir, mentres que a renda básica diminúe a necesidade de delinquir.

Dentro do Sistema Xeral, a Xustiza é a titular das redes monetarias telemáticas. Esta é completamente independente dos executivos e lexislativos do estado, e administra unha parte fixa dos seus orzamentos tanto ordinarios como extraordinarios. Unha xustiza independente con suficientes recursos humanos e materiais permite axudar a resolver o máis rapidamente posible os conflitos que se producen no seo da sociedade, sen perda das necesarias garantías procesuais, facendo que xuíces e tribunais venzan mellor a tentación do suborno.

Chaloux e Xirinacs enunciaron unha hipótese de traballo, só demostrable dentro dunha economía científica fundamentada no diñeiro nominativo, sobre a posible existencia dun [capitalismo comunitario](#) ou ben común mercantil. Unha riqueza escondida, baseada nos inventos que xa non tributan dereitos de patente que, de verificarse, podería permitir a invención do diñeiro necesario para sufragar o gasto público, reducindo os impostos a un mínimo de prudencia económica.

Dentro da constitución dun estado, as propostas do Sistema Xeral constitúen o fundamento dun verdadeiro estado de dereito e a oportunidade dunha sociedade máis xusta. A súa sucesiva implantación nos diferentes estados do mundo tamén pode ser un estímulo para unha crecente pacificación, a todos os niveis, da enteira Humanidade.

Equipo do Centro de Estudos Joan Bardina.
Mércores, 11 de novembro de 2015.
Tradución ao galego: Elisa Borrazás.

Ligazóns orixinais:

<http://bardina.org/nw/escrits/a-moeda-e-a-constitucion-gl.htm>

<http://bardina.org/nw/escrits/a-moeda-e-a-constitucion-gl.pdf>

Sitio web orixinal:

<http://bardina.org>